

Motion till riksdagen 2025/26:3254

av **Camilla Brunsberg (M)**

Stärk personvalet – ta bort spärren för personkryss

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska överväga att se över och avskaffa femprocentsspärren i personvalssystemet vid val till Sveriges riksdag, regioner och kommuner och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska överväga att utreda hur personval kan ges större genomslag vid val till riksdag, regioner och kommuner, så att väljarnas personliga röst får avgörande betydelse för vilka kandidater som blir valda, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Sverige har sedan 1998 ett system för personval till riksdag, regioner och kommuner. Systemet infördes för att öka väljarnas möjlighet att påverka vilka personer som får politiskt ansvar, utöver partiernas listplaceringar.

Personvalet har dock en begränsning: en kandidat måste erhålla minst fem procent av partiets röster i valkretsen för att bli personvald. Detta innebär att många kandidater, trots ett betydande stöd från väljarna, ändå inte kan bli invalda.

I praktiken innebär Femprocentsspärren att väljarnas inflytande ofta begränsas till att bekräfta de listplaceringar som partierna redan bestämt. Den personliga rösten riskerar därmed att bli mindre värd, vilket strider mot intentionen bakom personvalssystemet.

Kryss för kandidater som når långt under femprocentspärren räknas i praktiken inte, även om de representerar tusentals väljare. Partiernas ordning på listorna blir viktigare än väljarnas personliga val. Demokratins legitimitet minskar. När väljare upplever att deras kryss inte får genomslag, riskerar förtroendet för det politiska systemet att minska.

Sedan personvalssystemet infördes har det visat sig att spärren är mycket svår att passera. Vid valet 2022 var det endast två ledamöter i Sveriges riksdag som lyckades bli personvalda från icke valbar plats — jag var en av dem. Det visar hur högt ribban är satt och hur liten faktisk påverkan personvalet i dag har.

I flera andra europeiska länder har väljarna betydligt större inflytande över vilka personer som blir valda. Länder som Finland, Danmark, Belgien och Luxemburg har helt öppna listor utan någon formell procentuell tröskel — kandidaterna väljs enbart efter antalet personröster. I Nederländerna finns visserligen en nominell spärr, men den motsvarar ofta under en procent av partiets röster och utgör därmed inget verkligt hinder.

Jämfört med detta framstår Sveriges femprocentspärr som ovanligt hög och begränsande. Den gör att partiernas listplaceringar i praktiken väger tyngre än väljarnas personliga val, vilket står i direkt motsats till intentionen med personvalssystemet.

För att stärka väljarnas möjlighet att påverka vem som blir vald bör femprocentspärren tas bort. Den kandidat som får flest personkryss inom sitt parti i en valkrets ska utses till invald, så länge partiet i övrigt har mandat.

Ett sådant system skulle:

ge väljarna verklig makt över vilka personer som får politiskt ansvar,
öka engagemanget i valrörelsen, då personliga möten och relationer blir viktigare,
stärka förtroendet för demokratin genom att varje personröst blir lika mycket värd.

Camilla Brunsberg (M)